

EUGEN BARBU

Între teatru și roman

Tovarășe Eugen Barbu, prezența dv. în literatură și publicistică stîrnește nu numai interes, ci și agitație: nimic din ce e semnat de dv. nu poate trece neobservat. De aceea, noi dorim ca, lăsîndu-vă dv. toate riscurile unei discuții ulterioare, să vă auzim pronunțîndu-vă în cît mai multe probleme, și printre acestea, și ale teatrului. Sînteți de acord?

Sînt de acord, cu precizarea că în materie de teatru nu sînt decît un amator, așa că afirmațiile mele să fie taxate sub beneficiul de inventar... Așadar...

Vorbiți-ne puțin despre primele dv. impulsuri spre dramaturgie, și de felul în care ele s-au împăcat cu impulsurile, — s-ar zice, mai puternice, spre proza epică.

Nu e vorba de niciun impuls, ci de o plăcere de a scrie teatru. Din nefericire între elaborarea primelor mele piese și jucarea lor pe scenă a trecut destul timp, s-au instaurat mode noi și, vai, mă simt ușor demodat. Am început Sfîntul prin 1945, dacă țin bine minte sau chiar ceva mai devreme, pornind de la povestea lui Petrarhe Lupu. Piesa a fost situată ca acțiune undeva în Franța, pentru a nu trezi susceptibilități în lumea preoților. Replicile erau uneori prea tari, recunosc. Pe urmă au urmat versiuni succesive, și, ceea ce mi se părea îndrăzneț și poate era îndrăzneț la data aceea, s-a cam învechit, frazele s-au tocit, nu mai aveau prospețimea inițială. Sînt de părere că succesul unei piese de teatru ține de actualitatea ei, de ecoul imediat stîrnit la public. Cînd s-a reprezentat la Teatrul de Comedie — adică la 20 și ceva de ani de la scrierea ei — Sfîntul a părut în ora ceva din secolul trecut. Nu știu cît am fost eu de vină

pentru că unele improspătări s-au făcut, regia mi-a plăcut și chiar dacă nu l-am avut pe Radu Beligan în rolul principal, cum visam, cel care l-a înlocuit a fost excelent. Mai adăugați la toate acestea că lumea nu mai vine la teatru decât la comedii grase, pline de aluzii imediate. Povestea lui Petrache Lupu fusese înmormântată de multă vreme, unele aluzii actuale nu mai răspundeau cât doream eu gustului public. Cu Prăvălia cu scară, pe care o veți vedea în regia lui Sică Alexandrescu la Național, s-a petrecut cam același lucru. Tragi-comedia aceasta are un iz clasic, aduce dacă vreți cu Micii burghezi ai lui Gorki. Este scrisă și ea în urmă cu 13 ani. S-a jucat la trei teatre din țară: la Cluj, foarte bine, la Pitești, excelent, la Arad, destul de stîngaci. Era și o versiune mai conformistă, după moda vremii, acum, în versiunea de la Național, această piesă sper să aibă prospețimea inițială. Cu actorii pe care maestrul Sică Alexandrescu îi va folosi, cred din toată inima că voi întruni sufragiile publicului, pentru că din partea criticii nu m-aștept la nimic bun. Cam astea ar fi începuturile destul de anevoioase ca dramaturg. Celelalte două piese: dramatizarea Gropii (concepută ca un musical) și Labirintul cred că ar putea să intereseze, dacă nu cumva a și interesat. Dinu Cernescu mi-a promis că, după întoarcerea din Danemarca, va relua repetițiile la un teatru mai ospitalier ca acela condus de tov. N. Dinescu; cât despre ultima producție dramatică pot să vă spun că sînt încă în așteptarea unui regizor curajos. Acestea zise nu vreau să afirm că sînt un dramaturg descurajat sau unul care nu va mai scrie piese de teatru. Dimpotrivă. Mi se pare că am să încerc o versiune scenică a "Prințelului", și, poate, o comedie de actualitate. Cînd? Cine știe?

Care este, din punctul de vedere al dv., strict scriitoricesc, diferența specifică între creația epică și creația dramatică? Credeți că au domenii tematice diferite, sau puteri diferite?

Cred că meseria de dramaturg este mult mai complicată decât aceea de romanțier, și că genul ca atare este mult mai greu decât proza. Evident că aparenta merge spre preferința publicului față de teatru, dar în realitate proza are mai multe șanse de a rezista timpului. Aici aș putea fi contrazis cu ușurință, dacă ne gîndim la teatrul antic și la Shakespeare, dar fiecare regulă cu excepțiile ei. Vreau să spun că meseria de dramaturg cere o inteligență mai vie, strălucitoare. Wilde este exemplul major pentru asta, sau Baranga la noi: teatrul trăiește mai ales din replică, din scinteia aceea de geniu care aprinde o sală, teatrul este programatic, romanul poate exista și din întâmplări ne semnificative, deși mie unul îmi place cel mai mult Cehov, care mi se pare cel mai subtil autor de teatru din lume, părintele întregii dramaturgii moderne, cît or vrea sau n-or vrea s-o recunoască unii. Dacă afirm că pînă și Ionesco și Beckett se trag de aici, o să vă uitați la mine ca la alte alea, dar eu pot să produc exemple în paralel. Cît privește puterea de convingere, teatrul cîștigă totdeauna pentru că este ajutat de către forța scenică a actorilor.

Sînteți, nu numai un scriitor înnăscut, dar și un gazetar înnăscut. Spuneți-ne, cum se influențează reciproc aceste două vocații? Poate ne puteți da un exemplu, privitor la vreuna din creațiile dv. dramatice.

Cred că un bun gazetar nu are cu nimic de-a face cu un bun dramaturg. Ziaristica este o vocație specială. Poate numai impulsul de a fi în actualitate să ajute ceva dramaturgiei, dar cu mijloacele ziaristice nimeni nu va putea scrie un lucru temeinic. Cum să vă spun: articolul de ziar trebuie să fie ca frișca prăjiturii, doar atât. Cine vrea să scrie numai replici, fie ele foarte bune, nu are decît să rămînă la acele aluzii care fac deliciul galeriei, dar pentru mine teatrul trebuie să fie și un tulburător de conștiință. Destui clowni pe scenă, destui bicicliști, destui acrobați, mi-e dor de o conștiință turmentată. Din nefericire la noi se încearcă asta numai pe jumătate, deși avem dramaturgi excelenți. Cît privește creația mea dramatică, meseria de ziarist nu a influențat-o cu nimic. Scriu aproape zilnic în ziare pentru că mă simt înainte de toate un cetățean dispunînd de mijloace de influențare. Tot sper să-i îndrept pe cei răi și să-i pedepsesc cu cuvîntul.

De ce dați impresia, de la o vreme, că v-ați distanțat de activitatea de dramaturg, tocmai în momentul în care teatrele par mai dispuse decît oricînd, să vă joace piesele, vechi sau noi?

Teatrele nu sînt chiar atât de amabile cu mine cît s-ar părea. Prăvălia cu scară ar mai fi zăcut și astăzi în arhiva Naționalului, cu toate promisiunile solemne și gratuite ale vechii direcții, dacă nu ar fi venit acolo Radu Beligan. Recunosc că montarea unei piese comportă un risc și eventual pagube materiale, mai ales în vremurile concurenței aprige a televiziunii, dar cineva trebuie să încerce, dacă vrem să avem o dramaturgie națională. Ceea ce numiți dv. distanțare e o ușoară dezamăgire. Asist stupefiat la valul de demistificări din teatrul nostru, la înghesuiala de la casă, pe care o produc unele piese de autori obscuri aiurea și mari la noi, pentru că se face totul ca să fie mari: de la oferirea unor distribuții nemaipomenite, pînă la devotamentul fără egal al regizorilor, care nu ți-ar pune o piesă românească în scenă fără să se strimbe de durere. Ce gust or avea ei de se pamează numai după caricaturi ale gîndirii umane, cum sapă ei cu dragoste la înmormîntarea dramaturgiei naționale și cum nimeni nu-i oprește o dată! Indivizii ăștia îmi produc repulsie. Pentru două bătăi din palme la Paris sau la Roma, și-ar vinde și părinții. Unde sînt minunații animatori de altă dată care iubeau creația noastră, unde e un Victor Ion Popa? Un Gemy Zamfirescu? Le-au luat locul o serie de băieți, cu bărbîta sau fără bărbîta, niște oameni fără inimă și fără dragoste față de fenomenul dramaturgic românesc.

Spuneți-ne ceva amintiri și impresii despre contactul dv. direct cu teatrele, cu modul lor de activitate, cu domenii de teatru de toate specialitățile și soiurile.

Despre oamenii din teatru am amintiri bune. Toți cei care au vrut să joace piesele mele aveau inițial, cred eu, curaj, cunoscînd cît sînt de iubit de presa literară, și ce-i așteaptă. Ei, toți aceștia, au făcut tot ce au putut pentru a servi textele mele. La Pitești — repet de cîte ori am ocazia — Prăvălia cu scară a fost regizată și jucată excepțional. O actriță formidabilă, Ioana Ciomirtan în rolul Domnișoarei Aurica m-a făcut să revin la sentimente mai bune față de teatru și să am încredere în ceea ce am scris pentru scenă. O s-o revedeți pe scena Naționalului și n-o să regretați, după cum va putea fi ilustrată ideea că nu există roluri mici sau roluri mari. Vreau să spun ceva și despre Radu Beligan, care împotriva unor neînțelegeri mai vechi, din're noi, create artificial, s-a purtat cu mine fair play la Teatrul de Comedie, ca și acum la Național. Astfel de oameni, care uită supărările personale pentru o cauză, sînt extrem de rari.

Spuneți-ne tot ce credeți despre critica dramatică, despre misiunea ei, — dacă îi recunoașteți vreuna —, despre felul în care și-a îndeplinit-o în timp, în diferitele împrejurări în care s-a găsit, sau în care se găsește, precum și despre atitudinea dv. față de ea.

Îmi plăcea dintre criticii dramaticei un anume Radu Popescu de la Contemporanul, pe care nu-l mai citesc de mult. Avea ale lui, mai încurca pe unii actori din figurație sau se grăbea, dar avea farmec, era un adevărat cronicar de teatru, cu toate defectele unui asemenea personaj, dar și cu toate marile calități. Cred că N. Carandino scrie astăzi foarte bine, și, într-o vreme, Dinu Săraru (curajos, cu gafe, dar bătaios, nu conformist ca majoritatea celor ce-l înconjurau, cu ochii la cine trebuie, laudând după cerințe, după interese și așa mai departe). Ce cred eu despre critica dramatică? Care critică dramatică? Poate prin provincie, un N. Barbu, un Vlad Sorianu, care-mi plac mai mult, dar fetișoarele pripășite prin subsolurile revistelor, aia este critică dramatică? Impresionistele noastre care scriu despre Ibsen, ca despre Bardot? Să fim serioși...

Interviu de
Irina Toma

C R O N I C A H I S T R I O N U L U I

ACTORUL — DOGE

În fiecare an — la patruzeci de zile după Paște, de ziua Ridicării la cer — dogele Veneției în procesiune solemnă, sub baldachin din fir de aur, se îndreaptă spre mare. E precedat de șase trompeți. Pe stindardele albe, albastre și stacojii filiiie leul sfintului Marc. Aruncându-și inelul în valuri, dogele rostește formula sacramentală: „Ne însoțim cu tine, o mare, în semn de veșnică și veritabilă stăpânire.“

Dintre toți muritorii, dogele — adică Veneția — e singurul care se recăsătorește în fiecare an și cu aceeași persoană. Dogele are dreptate. Căci sentimentul nostru, dacă nu-și recapătă vigoarea începutului, e penibil.

Iar gesturile noastre, oricât de fătoase, devin semne fără acoperire.

În fiecare an, la unu octombrie, cortina se ridică și actorul se leagă din nou de scenă. El nu rostește nici o formulă sacramentală. Textul lui e altul de fiecare dată. Dar în inima sa, neauzit de nimeni, el spune: „Ne însoțim cu tine, o scenă, în semn de veritabilă și continuă dăruire. Căci tu ești pentru noi rezumatul lumii. Pe scoindurile tale, proaspăt spălate, olădim imperii, facem crime și gingășii. Împrejmuit de circular, sub lumina căldărilor, omul își caută rostul: se povestește și se prevede.“

În fiecare an, la unu octombrie, actorul își restaurează emoția primului examen de Conservator. Așa cum face iconarul cu figurile păgubite de timp. De la bătrînul Heraclit pînă la Bergson, filozofii, o parte din ei, spun că viața noastră e curgere continuă, imprevizibilă. Un rîu care bate malurile cu mereu altă apă. Dar rîurile curg toate într-o singură direcție. Iar viața noastră, cînd e adevărată, curge deopotrivă, spre mare și spre izvor.

Ion Omescu